

ČO JE TO PŮVODNÉ (PRÍRODNÉ, RODNÉ) DUCHOVNO? ČO JE VEDOMECTVO?

Nieto žiadnej poučky o duchovne. Ale je tisíc obrazov, ako ho môžeme vidieť, cítiť, vnímať. Pôvodnosť je čosi, čo je v nás, čo sme zdedili a rozvíjame. Pôvodné duchovno je ako strom, ktorý vyhadzuje nové a nové výhonky, kvety, plody, ale stále z toho istého kmeňa, z tých istých koreňov. Teda – nebol zaštepovaný z iného stromu, aj keď s okolitými stromami sa ovplyvňuje. Nebol ani vyklonovaný. Je tu – prirodzene, prírodne, božsky krásne rastie v súlade so svojou podstatou.

*Tie vysokie skale
-to sa mi oltare,
po horach kladičke
-to moje lavičke
(podpolianska ľudová pieseň)*

Pôvodné – prírodné duchovno niektorí označujú ako predkresťanské náboženstvo. Je to nesprávny pojem, lebo pôvodné duchovno nie je ani len predkresťanské a nie je ani náboženstvo.

Presnejšie povedané, je aj predkresťanské a súčasne jestvuje aj s kresťanstvom, súbežne, v mnohých prejavoch. Dá sa v niektorých oblastiach potlačiť, ale nie zničiť, skôr, či neskôr sa ďalej vyvíja a rozvíja. Z prírodného duchovna sa odvíjajú dielčie duchovné okruhy ako jeho bočné vetvy – každé duchovno má základ v prírodnom. Avšak ako vrcholec jedle jestvuje aj prírodne vedomý – neodklonený výhonok prírodného duchovna – vedomectvo.

Slovenské prírodné duchovno vychádza zo slovanského a je jeho mocnou súčasťou. Slovenské duchovno zas vychádza z indoeurópskeho a je jednou z jeho najzachovalejších podôb.

*Hory moje hory, tie zelenie hory,
Brezy a jedličky – to moje sestričky...
Dub je mi vlastný brat, hrab je mi kamarát...
Očovská ľudová*

Vnímanie prírody ako sídla a prejavu posvätných síl, vnímanie iných bytostí ako bytostí s dušou – teda aj zvierat, aj rastlín má dušu, to je jasný prvok prírodného duchovna, ktorý môžeme objaviť v tisícoch ľudových piesňach, v prstonárodoch, povestiach, bájach, rozprávkach, v ľudových obradoch výročných i zasväcovacích, vo vedomí prejavom i neprejavom.

Uctievanie posvätných stromov, kameňov, studničiek je jav zakazovaný od veľkej Moravy po celý stredovek a časť novoveku až donedávna a môžeme povedať, že určitými duchovno-mocenskými kruhmi je zakazovaný aj dnes. Napriek tomu liečenie pri studničkách, uctievanie stromy a kamene dodnes na Slovensku sú a žijú, i keď málo viditeľne, vo vedomí ľudí.

*Kamaráti moji, tu ma nenechajte,
Pod lipku zelenú, tam ma pochovajte
(slovenská ľudová)*

UCTIEVANIE DUŠÍ A DUCHOVNA PREDKOV patrí k podstatným znakom prírodných kultúr. Aj v našej krajine je dochované. Uskutočňovanie neoficiálnych ľudových pohrebných obradov „sprostredkovateľkami“ medzi dušou mŕtveho a dušami živých, vedmami-plačkami, podstata sviatku „Nadušičky“, vykladanie snov s mŕtvymi predkami v ľudovom vedomectve, udržiavanie neteologických „zvykov“ (ľudových obradov), to všetko možno dodnes tu objavovať, i keď v tomto smere boli protipôvodné tlaky a zákazy najvýraznejšie.

VEDOMECKÉ LIEČITEĽSTVO je dodnes na Slovensku celkom bežné. Najprv si uvaríte čaj z materej dúšky alebo mäty alebo pijete liečivú vodu, liečite sa v pokoji a len keď to nezvládnete, idete k lekárovi, keď to ten nezvláda, tak mnohí idú za ľudovým liečiteľom. Mnohé vedomecké postupy, ako zelinkárstvo a liečenie v prírode, prevzala moderná medicína v dobe, keď ich ešte vôbec nevedela logicky zdôvodniť a vysvetlenie prevzatých postupov z prírodného duchovna si nechala na neskoršiu dobu. Viera v liečivé sily prírody je dodnes nepopierateľná. V niektorých smeroch bolo pôvodné liečiteľstvo ďaleko pred medicínou (napríklad moderná medicína svojho času zakazovala podávanie záparov či odvarov (čajov) chorému v horúčke). V niektorých smeroch je prírodné liečiteľstvo aj dnes pred modernou medicínou (udržiavanie a upevňovanie duševného zdravia rousjímaniami v prírode), často sa však môže dopĺňať s inými postupmi.

*Keď ma tieseň morí, keď ma srdce boľí,
Zájdem si ja pod večierkom do tej našej hory
(ľudová pieseň)*

VZŤAH KU ZVIERATÁM – BYTOSTIAM S DUŠOU

Naši predkovia nevnímali zvieratá ako stroje na prácu a mäsovú hmotu, ale ako na úctyhodné bytosti s dušou. Na sviatky im dávali stravu zo svojho taniera, vykladali dymom z posvätných rastlín zvieracie príbytky tak isto ako svoje. Bežní ľudia kravy nezabíjali, ich mäso jedli len keď uhynuli“, píše starešina Ján Lazorík z Krivian. Pravda, od čias starých Slovenov sa uctievanie zvierat stlmilo, avšak citlivý prístup úplne nezanikol. Na dedinách by vám v akomkoľvek období ťažko vymenili „kupenské“ vajcia za domáce. V malom sa začína obnovovať prírodný chov. Prírodný chov a osobný prístup ku zvieracím bytostiam celkom nezanikol.

*...bo ofca panička planu trašku nesce
hej, planu trašku nesce ani žimnu vodu,
bo ofca panička, sce samu vihodu
hej, nezdichaj ovečko, už ci budze dobre
ešči ponad pňački preskočiš šikovne ...*

(ľudový obradný liečivý tanec z okolia Krivian Ofči zdych)

UCTIEVANIE PRÍRODNÝCH ŽIVLOV

Polievanie vodou v čase Svätenia jari, obetovanie kúska stravy Matke Zemi zaoraním do prvej brázdy, pálenie slnovratových (jánskych) ohňov i sviečok na hrobch predkov, Obradne umytie novorodeniatka a vyliatie vody nie na kameň, ale pod strom, braček Vetříček v ľudovej povesti, štipka soli obetovaná potoku pri jarnom výhone statku, liečenie pri studničkách a ich uctievanie, jarné obradné čistenie studničiek na dedinách, je mnoho prejavov aj vedomých, ktoré hovoria o ctení si prírodných živlov. Je to taktiež neklamné svedectvo o prírodnom duchovne, o jeho udržaní, i keď v potlačenej podobe.

*Hej, vodenka, vodenka čistá,
živá voda prúdi v nás
hej, horenka, hora zelená,
sumná hora šumi v nás
(novodrevná pieseň)*

DUCHOVNO NIE JE NÁBOŽENSTVO

Vznam slova „duch“ a „duchovno“ vo slovenskom jazykovom okruhu súvisí s vedomím. Jadrom prírodného duchovna nie je viera, ako je to v prípade niektorých duchovných prúdov, ale v cítení a vedomí, v prepojení ducha a duše a vo vnímaní okolitých duší, javov, všehomírnych síl. Nie v nejakom traktáte, či knižných spisoch je ukryté pôvodné duchovno, ale v duši, vo všeduchu – v prírode, v silách, ktorými je príroda presiaknutá. V rodnom duchovne medzi prírodnou a teda súčasne aj posvätnou silou (prírodné a nadprírodné je tu v jednote a nie v protiklade), teda medzi nás presahujúcou silou (divom) a našou dušou, nemusí stáť prostredník. Nie je potrebný kňaz, ktorý by nás spájal so životodarnou silou a nie je potrebná teda ani mocensko-duchovná organizácia z hľadiska prírodného duchovna. Ak však takáto sila v spoločnosti je, z hľadiska prírodného duchovna to nie je záhada, a ani žiadna „konkurencia“. Mnoho prvkov z prírodného duchovna prebrali takéto organizácie a dodnes ich využívajú. Prírodné a pôvodné duchovno na Slovensku v sebe majú vo väčšej, či menšej miere v podstate všetci obyvatelia – ľudia rôznych duchovných zameraní. Nakoniec – každý človek má v sebe akési vlastné výsledné duchovno, ktoré sa líši od duchovného stavu akejkoľvek inej bytosti. To, že obyvatelia Slovenska spravidla pramálo vedia o svojom duchovnom základe, spôsobuje a aj vysvetľuje ich pocit nešťastia, nesebavedomia, neistoty až odcudzenia voči vlastnej krajine.

*A keď vyjde Slnko v našom svätoháji
vánky ti zahrajú, vtáky zaspievajú
na jeseň i v máji
(novodrevná)*

Prírodné duchovno nie je teda viera, i keď v sebe zahŕňa určitú vieru – podobne, ako moderná veda v sebe zahŕňa určitú vieru vo svoje hodnoty. Prírodné – rodné duchovno má v sebe mocný prvok vedy – vedomia – vedenia – aj preto máme dochované ľudové označenie vedomca – vedmy, oveľa staršie ako označenie vedca. Môžeme povedať, že moderná veda vzišla z prírodného duchovna – z vedomectva, ale sa od neho vzdialila. Prevažili v nej rozborné – analytické postupy, kým prírodné duchovno je vo svojej podstate celostné (holistické). Vo vedomectve sa neodštepilo napríklad vedomie o posvätnosti vody od liečenie vodou a využívania vody

v dennom živote, voda zostala súčasne prostriedkom duchovnej, aj telesnej očisty, ale hlavne telesným i duchovným prívodom sily, znamením znovuzrodenia...vo vedomectve chránime prírodu nie rozumom a chemickými vzorcami, ale samotnou dušou, ktorá je súčasťou prírodného ducha. Keď sa časť spojí s celkom, celok ju pojme a posilní. Spojenie – čaro bolo oddávna znázorňované kruhom, ktorý je vo vedomectve popri strome života, rovnoramennom prakríži najčastejším znázornením. Čarokolo je akýmsi náčasovým znamením prírodného ducha a rôzne svargy a ružice v jeho vnútri sú najčastejšou ochrannou výzdobou dôležitých ľudovumeleckých a duchovných predmetov.

Jemné prsty z tvrdých dlani

Vnárajú sa v odovzdaní

Do studenej studničky

Sloven prameň s Vesnou čistí,

Trávy staré, bahno, listy,

Z oka Zeme Matičky (novodrevná)

RODNÉ DUCHOVNO V NOVEJ DOBE

- má mnoho, mnoho prejavov. V dobe neuróz, depresii, jedovitosti a trhovnickeho ošialu duchovnej chudoby ... Brat' silu z vody, čistiť sa ohňom, nabíjať sa silou stromu, porozjímať v novodobom svätoháji – v parku, v lese, zhovárať sa s bytosťami rastúcimi i zvieracími, vnímať dušu človeka v jeho podstate, vidieť živu – životnú silu vo všetkom živom, vo všetkom, vnímať aj živu kameňa, vnímať krajinu ako živú, nie zemepisnú, ale živú krajinu, vnímať bytosti donedávna nevnímané, obnoviť si jasnovidnosť, vidieť cez slová, poznať čare slova, ísť raz za čas na duchovnú púť a nazrieť do hlbín a výšav duše, vnímať čistú dušu dieťaťa, chrániť duše detí, vnímať silu rodu, rodného, vnímať duše odchádzajúcich bytostí, pochopiť dedičstvo predkov, vysporiadať sa s nepriaznivým dedičstvom a osláviť a nadviazať na zdedené poklady, prehliadnuť uctievanie trhu a byť schopný daru, deliť sa s blízkymi bytosťami, uctiť si životodarné sily, prírodné živly, chrániť súlad duše, súlad krajiny, obrodit' dušu v posvätnom lesíku, byť ako ľudská bytosť v jednom kole s ostatnými bytosťami, vedieť sa naladiť v rušnom meste, zladit' sa s kvetom, so psom, s vozom i počítačom, prijať živu z vodovodu – očistiť sa ráno a po práci prúdom studenej vody cez dlane, chodidlá či celé telo, zapáliť si raz za deň spolu s ostatnými v dome či byte sviečku a na chvíľu bez elektrických spotrebičov pozrieť sa na duše spoiubývajúci, nežit' v klame a nevíťavosti, ukričanosti a slaboduchosti, nepoddať sa blikotavým a ukričaným škatuliam, ale vnímať cez nich chod spoločnosti, byť jednou nohou v čase a druhou v pokoji duchovného čara, vybrať si v obchode prírodnejšie potraviny dovezené z menšej vzdialenosti, rozdať časť prebytku, pochváliť pred jedlom zdroj stravy, uctiť si bytosti, ktorých telá jeme, nejest' viac bytostí, ako je vhodné a potrebné, uctiť si hostí, ale nebyť nedôstojne podlízavý, starať sa o starých a chorých, dať deťom možnosť výberu aj v oblasti rodných hodnôt, vzdelat' ich o veciach podstatných, zošľachťovať svoju dušu, ducha, byť pripravený na ochranu dôležitých hodnôt, odísť z tela správnym a duchaplným spôsobom. Každý deň vidieť znovu sa obrodzujúcu silu, vidieť večné slnko duše, cítiť odraz mesiaca a svetlo hviezd, byť na ceste istý a vytrvalý ako Matka zem, vnímavý a citlivý ako voda, vznešený s nadhľadom ako vetrik a jasný a zapálený pre dobrú vec ako oheň. V meste i v lese, pri vode aj v hore, osamote aj s ostatnými, v mladosti i starobe hľadať a nachádzať v sebe múdrosť predkov a jarosť detskej duše, pochváliť aj malé dary a učiť sa prijať a dávať veľké. Porodiť dieťa v chránenom prostredí, hladit' mu uši uspávkou, dať mu pišťalku, podstrižiny pri vatre, sobáš pri starom dube, cesta žiaru, domov k Slnku, ktorého sme národom. Nie, prírodné duchovno nie je vec minulosti, je tu pre dnešok, kvitnú tu kvety, ktorých plody ešte len prichádzajú. Nekupujme si listok do svätej zemi. Naša vstupenka je jeden nádych a jeden výdych.

*Stúpaj, stúpaj, na tej našej púti,
neľakaj sa keď sa kameň rúti,
neľakaj sa keď padajú hviezdy
v zasnúbenej zemi sa nám brieždi.
(novodrevná)*